

Pósa Zoltán

„A művész nem rendhagyó, hanem rendkereső személyiség”

(Gondolatok Takács Gábor *A szépség szolgálatában*
– *Beszélgetések Somogyi Győzővel festészeiről, grafikáiról, esztétikáiról*
című interjúkötetéről)

Somogyi Győző a magyar képzőművészet kiemelkedően tehetséges művészei-
nésege, aki szekularizált korunkban vallja, hogy a hiteles alkotó mindenképpen
papja az Istennek, s hogy csak a keresztény vallás által szabályozott hatalom
hagyja szabadon élni a regionális sokszínűséget, a kultúra legtisztább forrását. Ez
a rendkívüli ember igyekszik nemcsak az életművét, hanem az életútját is égő
áldozatként felmutatni. Somogyi Győző különleges grafikáit, szakrális festménye-
it, ihlett könyveit, s az egész életművét megkerülhetetlennek tartják még azok
is, akik inkvizítori haraggal utasítják el őt, többek között a korszerűtlennek vélt
tradicionalizmusa, konzervativizmusa, s kendőzetlenül hirdetett Bibliaközpontú
kereszténysége, evangelizációs készsége, magyarsága miatt.

Több okból is öröm töltött el, amikor hírért vettem, hogy a Magyar Napló könyvki-
adó sajtó alá rendezte Takács Gábor *A szépség szolgálatában* – *Beszélgetések Somo-
gyi Győzővel festészeiről, grafikáiról, esztétikáiról* című interjúkötetét. Somogyi Győző
a mai magyar művészet élő ikonja. Életművének legfőbb sajátossága, hogy az
Ó- és Újszövetség alapján álló, feltétel nélküli keresztény hit mindennél tisztább
forrásából teremt egyetemes érvényű szintézist. Vallja, hogy a művész zsinórmér-
téke a soha nem lehet a múltat totálisan eltörölni szemlélet. A balga ember ősbű-
ne, hogy Isten helyett Lucifert követve hagyta veszendőbe az édeni harmóniát.
Fölteszi a kérdést: lehet-e magasabb feladat a művész számára az aranykori
teljesség újjáteremtésénél, rekonstruálásánál?

Ismerve az 1974-ben született Takács Gábor művészettörténész és közgazdász
különleges érzékenységét és rendszerteremtő képességét, majd az ígéretes cím-
mel is szembesülve, reméltem, hogy a beszélgetőkönyv az előbb fölvezetett gon-
dolati vezérmotívumok nyomán tárja az olvasó elé a nem mindennapi életművet
létrehozó, az ars poeticájáról magas szinten vallani képes művészember életútját.
Nem csalatkoztam. Istennek hála, Takács Gábort nem ejtették rabul a Somogyi
Győzővel készült riportfilmekből, cikkekből újra és újra visszaköszönő, immár
túlságosan is közismert életpizódok. A „salföldi remete” szófordulat, a roman-
tikus parasztház, a kézzel rajzolt és írt Káli Híradó, a rackajuhok tenyésztése, Mari,
a médiumokban túlexponált aranyos csacsi és a többiek is, csak a szeretetteljes
megemlékezés szintjén villannak föl a könyvben.

Ehelyett lényegre látó interjúkérdésekre adott ihletett és pontos válaszokban
tárolnak elénk az életút, az életmű stációi és Somogyi Győző életfilozófiája. Lát-
juk az 1942. július 28-án, Budapesten született kisfiút, aki a Jászapáti környéki
tanyavilágban, a háború, majd a forradalom utáni szovjet megszállók elől mene-
külve, aztán Budapestre visszatérve is, először rajzolgatva, „firkákat készítve”,
majd papírból kivagdosott figurákkal igyekszik megjeleníteni a magyar törté-

nelem nagy alakjait, jeleneteit, mintegy korán megelőlegezve a Magyar Hősök arcképcsarnoka száz képének egyedülálló összegzését, vagy az Árpád-házi királyok és a Magyar Szentek lenyűgöző festmény-panoptikumát.

Pedig az értetlen, ateista kor már fiatalon, a Képző- és Iparművészeti Gimnázium elvégzése után is olyan vargabetűkre készítette Somogyi Győzöt, melyek egy kevésbé elhivatott embert akár végleg el is téríthettek volna a pályáról. A művészt először a szocialista realizmus dogmái, majd a nyolcvanas évektől kezdve az üzenetmentes „posztmodern rizsa”, a talmi performance-ok és a múlandó polgárpukkasztó happeningek divatjának ízlésterrorja próbálta megfojtani, vagy tévútra vinni. Három ízben utasítják el a képzőművészeti főiskoláról, így fizikai munkát végez, kitanulja a nyomdász szakmát, s képzőművész körökben csiszolja technikai tudását. Aztán katolikus hívőként a római Katolikus Központi Hittudományi Akadémia civil hallgatójaként, majd az esztergomi szemináriumot is elvégezve, vértette föl magát tudományosan is a hit pajzsával. A könyv tanúbizonysága szerint, a summa cum laude doktori fokozatot is megszerezve eljutott a papi hivatáshoz, amelyet 1967-75-ig vidéken is, a fővárosban is gyakorolt. Nem egyszer úgy érezte, hogy végleg szakít az alkotóművészettel, bár a grafikuskodást valójában soha nem hagyta abba. Nyomdászként elsajátította a szitanyomás fortélyait, s ezeknek rendhagyó felhasználásával teremtett csak reá jellemző, egyedi stílust. Közben a demokratikus ellenzék egyik legkeményebb, bátrabb, tisztességesebb képviselőjeként 1990-ig rendőri zaklatások, besúgók céltáblája volt. Nyilván ezzel is összefügg, hogy 1975-ben elhagyta a szöszéket, megértvén azt is, hogy neki művészként kell az embereket Istenhez vezetni.

A nyilatkozó művész és az avatott kérdező gondolt arra, hogy a félmúlt történelmében kevésbé járatos olvasóval is megértesse a tovatűnt kor sajátosságait. Például azt, hogyan volt lehetséges, hogy 1990 előtt még egy platformon voltak a Kondor Béla utáni festő- és grafikusnemzedék keresztény, nemzeti elkötelezettségű, tradicionalista új formateremtői (barátai között emlegetve mások mellett Bráda Tibort, Kovács Tamást, Szentgyörgyi Józsefet, Szemadám Györgyöt, Gajzágó Sándort), és a közismert happening-mester és polgárpukkasztó, Erdély Miklós és (ál) avantgárd, posztmodern társaságának

tagjai. A diktatúrában még létezett az egymástól egészen különböző világnézetű művészek testvérisége és szolidaritása, ám nyomban megszűnt, amint ránk köszöntött a kapitalista demokrácia. Somogyi Győzöt az övével ellentétes liberó-destruktív törekvések, a nyugati útjain szerzett kiábrándító élmények megerősítették keresztény hitében és hivatásában. S bár a hetvenes évek közepén a grafikai váratlanul meghozták számára a sikert, fölverték a fiatalok stúdiója után a Művészeti Alapba és a Magyar Képzőművészek Szövetsége tagjai közé, kénytelen ráébredni, hogy már a pártállami években is, az egyre erősödő, egyre kizárólagosabbá váló, globalista, posztmodernista ízlésterror hívei félreértésből becsülték a grafikai. A reá jellemző, nagyfejű és kis testű Jézusábrázolásokat, a kiszolgáltatott, torzított, esendő emberalakokat iróniaként értelmezve dicsérik. Ám gyökeres fordulat áll be a Somogyi-recepcióban, amikor a nyolcvanas években, elsajátítva a tojástempera technikát, elkezdti festeni a maga különös, egyedi, új barokkosan életes és mégis szakrális, vallási szimbólumokban, történelmi utalásokban tobzódó, szín-gazdag kompozícióit. Ezeket a remekeit a korábban elfogadó, trendi kritika kíméletlenül ledorongolja. Egykori „avantgárd” barátai is ellene fordulnak, számon kérve grafikai valójában sosemvolt hagyományellenességét.

Somogyi eközben sorra részesült a legmagasabb ordókban. Csak mutatóban sorolva: 1988-ban megkapta a Munkácsy-díjat, 1997-ben Kiváló Művész, 2012-ben a Kossuth-díjat, 2012-ben a Nemzet Művésze címet. 1997 óta a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja. Ám egyre nyilvánvalóbb, hogy sem a fővárosban, sem a trendi művészek és művészetesztéták által ájultan agyondicsért Nyugaton nem találhatja meg azt, amit szerinte minden művésznek egész életében keresnie és szolgálnia kellene. A szmogszürkeség helyett a kolor-bőség, a gátlástalan rombolás helyett a szünetetlen teremtést, a káosz helyett a rendet, Lucifer helyett Istent. Segítette a nemes szándékot, hogy feleségével, Dalma asszonnyal megtalálták az Istentől számukra elrendelt, Jézustól megszentelt szakrális tartományát a világmindenségnek. A megtisztuló kivonulás már 1975-ben elkezdődött, amikor megvásárolták a misztikus, a nagyvilág bármely más gyönyörű tájával fölértő Balaton-felvidéken, Salföldön, a Somogyi-ri-

portfilmekből ismert, egykor romos parasztházak, melyből fokozatosan építették újjá hétköznapi szentélyüket. 1986 óta életmódszerűen ott élnek. Somogyi Győző, immár nem törődve az 1990 után hivatalos erőre emelkedett posztmodern dogmatikával, folyamatosan alkot. Évente 6-8 kiállítást rendezve, számos könyvet kiadva, hiszi és vallja, hogy az igazán hiteles életmű kis mértékben függ a nélkülözhetetlen tehetségtől, mintegy nyolcvan százalékban a kinttartás és a szorgalom eredményeként születik meg. Erről tesz tanúbizonyosságot a tíz év alatt elkészült Magyar Hősök Arcképcsarnoka, az Árpád-házi Királyok, s a Magyar Szentek kivételes értékészlete. A nemzeti mítoszteremtés másik csodájaként, 1975-1985-ig készítette el a Nagy Térképet is, közben feleségével beutazva a történelmi Magyarország tájait. Megtisztelő számomra, hogy a Magyar Napló regény pályázatán elért különdíj részeként megkaptam *A nagy térkép – A Kárpát-medence madártávlátban* című kiadványt. Így naponta győződhetek meg arról, hogy a stilizáltan valóság-hű metszetei összehatásukban is lenyűgözőek, s külön-külön is élnek. Ugyanez érvényes a Magyar Szentek, az Árpád-házi Királyok, a Magyar Hősök arcképcsarnokának szinte minden egyes képére, hiszen különállóan is, kompozícióként is hatnak a befogadóra. A beszélgetőkönyvben ízelítőt kapunk a több mint húsz Somogyi-kötet (*Páncélos lovagok, Magyar Huszárok, Elfelejtett háború, A szabadságharc katonái*, stb.) keletkezéstörténetéről. A művész azt is elmeséli, hogyan készítette el a *Gózhajóval Pest-Budára 1846-ban* című, 1979-es animációs rajzfilmjét, a fantáziája és a tanulmányozott korabeli ábrázolatok nyomán, képről képre, fázisról fázisra rekonstruálva egy fontos ipartörténeti epizódot. (A Magyar Napló Kiadó mellékeli a kötethez a film DVD-jét is.)

A könyvből kiderül, hogy a Somogyi család szakrális műveiből kisugárzó spirituális élethelek szerint éli a hétköznapjait. Somogyi Győző és Takács Gábor kiváló beszélgetőkönyve remekül megírta, határozott vonalvezetésű, világosan tagolt, rendhagyó interjúkötet. Koncentrált sűrítésben és élvezetesen tárja elénk egy vizuális művész világnézetét, ki szóban is szuggesztíven képes vallani a művészetről, ontológiáról, gnoszeológiáról, önmagáról és a teremtő Istenről. S végül, mindennél fontosabb az a wagneri vezérfonal, amely szerint életünk igazi tétje Isten és Lucifer örökös harca. Az igazán értékes

művészet nem a hamis fejlődés kóklereit követi, hanem visszatér az édeni teljességhez. Nem véletlen, hogy a barokk mennyei totalitásának hanyatlása, a művészet deszakralizálódása vezetett el a felvilágosodáson, a kommunizmuson, a hamis modernitáson, majd a művek nélküli gesztusművészet önmagát is megszüntető örületén át odáig, hogy ma már a posztmodernista teoretikusok egyetemi katedrákról is nyíltan hirdetik, hogy fontosabbnak tartják elméleteiket az alkotásnál. Sőt, szerintük az interpretáció feleslegessé teszi magát a művet. Ez pedig nem más, mint a művészet öngyilkossága. Lucifer, az illuminátus fényhordozó a saját híveit is megsemmisíti.

Somogyi Győző minden grafikáján, képén, könyvén, s a filmjén is, ott lebeg a láthatatlan vibrálás, az Istenbizonyosság, a hazaszeretet, a történelmi múlt iránti vonzódás, mely a műveket átemeli a bibliai eredetű transzcendencia birodalmába. Vallja, hogy „a művész nem rendhagyó, hanem rendkereső személyiség”. Annak, aki az idő múlását is túlélő értékeket akar létrehozni, soha sem szabad behódolnia a talmi sikereket hozó sáttáni trendnek. Nem tehet mást: kivonul és alkot. Ám az odahagyott világért cserébe megkapja Isten rendjét és harmóniáját, s azt a mindennél értékesebb szabadságot, amit csak a valódi teremtés hozhat el a megváltó Krisztus képére formált embernek.

(*Magyar Napló Kiadó, 2016*)